

UTEOMRÅDER MED RESPEKT FOR BRUKEREN

Av FAGUS-rådgiver Karen Kjeldsberg Pihl

Som planleggere og forvaltere av det offentlige uterommet er vi privilegert. Vi får forme våre omgivelser, gjøre dem spennende og attraktive, og vi er med på å legge premisser for bedre folkehelse. I denne planleggingen har vi et stort ansvar for å ivareta alle brukere.

Det er et økende fokus på universell utforming, og denne utfordringen må vi ta imot. Det er på høy tid at det blir stilt krav til omgivelsene som gir like muligheter til deltakelse for alle, uavhengig av funksjonsevne. Universell utforming dreier seg ikke bare om tilgjengelighet, men like mye om likeverd og deltakelse. Og ved å tenke likeverd i planleggingen skaper vi et utemiljø for alle.

Foto: Deltasenteret

Det arbeides mye med universell utforming og ute finnes det enormt mye fagstoff. Dette er et forsøk på å gi en oversikt over noe av det mest relevante for grønt-anleggssektoren. Men det er viktig å være klar over at det i svært mange kommuner utarbeides veiledere og håndbøker for universell utforming, og det er ikke mulig å her gi en fullstendig oversikt over alle disse. Det er dermed forsøkt fokusert på mer nasjonale publikasjoner, uten å

indikere at lokalt utviklet materiell er av dårligere kvalitet.

Når det er sagt, en stor utfordring for alle som arbeider med det fysiske miljø er nettopp å identifisere konkrete tiltak – hvordan tilrettelegge universelt? Det er store variasjoner i hva som defineres som en universelt utformet løsning. Forhåpentligvis vil forskrifter og standarder som er under arbeid klargjøre disse kravene, samt all erfaring vi tilegner oss fra anleggene vi planlegger, bygger, drifter og bruker.

LOVVERK

Diskriminerings- og tilgjengelighetsloven (DTL)

Loven trådte i kraft 1.januar 2009. Loven har som formål å fremme likestilling og likeverd, sikre like muligheter og rettigheter til samfunnsdeltakelse for alle, uavhengig av funksjonsevne. Loven skal bidra til nedbygging av samfunnsskapt funksjonshemmede barrierer og hindre at nye skapes.

For bygg, anlegg og uteområder gjelder kravene til universell utforming i eller i medhold til plan- og bygningsloven. For hele lovteksten, se www.lovdata.no.

Plan- og bygningsloven (PBL)

Ny plan- og bygningslov er vedtatt og universell utforming er nedfelt i formålsparagrafen. Plandelen er ventet å tre i kraft 1.juli 2009 og byggesaksdelen 1.januar 2010.

For hele lovteksten, se www.lovdata.no

Første temaveileder for planlegging etter ny PBL er nå tilgjengelig på www.regjeringen.no

For annet relevant lovverk, se Deltasenterets nettsider, www.helsedirektoratet.no/deltasenteret

NORSKE STANDARDER

Norske standarder utvikles som verktøy i planleggings- og beslutningssammenheng. Det er under arbeid konkrete standarder for universell utforming. Dette gjelder følgende:

NS 11001 Universell utforming av byggverk og tilleggende uteområder, del I Arbeidsbygg/publikumsbygg og del II Boliger.

Standardene er ventet ferdigstilt i løpet av høsten 2009.

Foto: Deltasenteret

NS 11005 Universell utforming og tilgjengelighet til uteområder. Standarden er under arbeid og er ventet ferdigstilt tidligst høsten 2010.

Foto: Friluftsrådet Sør

Andre standarder som inneholder elementer av universell utforming og som har relevans for uteområder er:

NS 3041 Skilting – veiledning for plassering og detaljer

NS 4020 Skilt og merking for friluftslivet. Denne er fra 1978, men den brukes fortsatt.

NS 11010 Tilgjengelige reiselivsmål – krav til grunnlag for merkeordning.

NS 3420 Beskrivelsestekster for bygg, anlegg og installasjoner, del Z: Drift og vedlikehold.

Skjøtsel og drift av park- og landskapsområder, veiledning til del ZZ i NS3420.

Alle standarder er til salgs hos Standard Norge, www.standard.no

DIVERSE VEILEDERE

Det arbeides med universell utforming på mange plan. Her er et utvalg publikasjoner som kan være nyttig i alt arbeid innen grøntanleggssektoren. Publikasjonene er listet i alfabetisk rekkefølge.

Bygg for alle – temaveiledning om universell utforming av byggverk og uteområder

Statens byggt tekniske etat og Husbanken, 2004.

Temaveilederen kan lastes ned fra www.be.no

Dra te' sjøs!

Norges Handikapforbund Agder, 2006. Heftet kan lastes ned fra www.nhf.no

Foto: Friluftsetaten, Oslo

En grunnskole for alle - også for elever med funksjonshemning

Deltasenteret, 2001.

Heftet kan lastes ned fra www.helsedirektoratet.no/deltasenteret

Eksempelsamling universell utforming

Husbanken, 2005.

Eksempelsamlingen kan lastes ned fra www.husbanken.no

Et inkluderende samfunn. Håndbok om synshemmedes krav til tilgjengelighet

Norges Blindforbund, 2004.

Boken kan kjøpes eller lastes ned fra www.blindeforbundet.no

Friluftsliv for funksjonshemmede. Anbefalinger om tiltak for å bedre funksjonshemmedes muligheter til friluftsliv

Utredning 2003-4, Direktoratet for naturforvaltning, 2003.

Utredningen kan lastes ned fra www.dirnat.no

Gode råd er grønne. Et allergivennlig grønt miljø inne og ute

Norges Astma- og Allergiforbund, Sør-Trøndelag Fylkeslag og Norsk Forum for Bedre Innemiljø for Barn, 2005.

Boken kan bestilles hos www.naaf.no

Håndbok 278 Veileder i universell utforming

Statens vegvesen. Under utarbeidelse, planlagt ferdigstilt i løpet av sommeren 2009. Håndboken, med tilhørende sjekklister, kan da lastes ned fra

www.vegvesen.no.

Ingen hindring. Tilgjengelighet for funksjonshemmede til vår felles kulturarv

SINTEF Bygg og Miljø, 2001.

Heftet kan lastes ned fra www.sintef.no

Ledelinjer i gategrunn

Deltasenteret, 2005.

Veilederen kan lastes ned fra www.helsedirektoratet.no/deltasenteret

Foto: Deltasenteret

Lekeplassen for alle! Om hvordan tilrettelegge barnehagens uteområde også for barn med funksjonshemning

Deltasenteret, 1999.

Inspirasjonsheftet er fra 1999, men ideene og inspirasjonen er fortsatt gjeldende! For nedlasting av de fortsatt aktuelle kapitlene, se www.helsedirektoratet.no/deltasenteret

Foto: Deltasenteret

Normaler for utomhusanlegg i Kristiansand kommune.

Normaler for drift av anleggene.

Kristiansand kommune, 2008.

Normalene kan lastes ned fra

www.kristiansand.kommune.no

Tilgjengelige bygg og uteområder.

Norges Handikapforbund, 2004.

Heftet kan lastes ned fra www.nhf.no

Universell utforming over alt! Planlegging og utforming av uteområder, bygninger, transport og produkter for alle.

Deltasenteret, 2003.

Artikkelsamlingen kan lastes ned fra

www.helsedirektoratet.no

Universell utforming av idretts- og nærmiljøanlegg.

Kultur- og kirkedepartementet, 2008.

Veilederen kan lastes ned fra

www.regjeringen.no

Veileder for ledelinjer til kollektivtransporten

Samferdselsetaten, 2008.

Veilederen kan lastes ned fra

www.samferdselsetaten.oslo.kommune.no

ANNET

Det er nå gitt ut en lærebok i universell utforming, *Inclusive Buildings, Products & Services – Challenges in Universal Design*. Tom Vavik er redaktør for boken.

Boken er å få kjøpt hos Tapir akademiske forlag.

Deltasenteret har publisert en nettbasert eksempelsamling på godt tilrettelagte rekreasjonsområder tilknyttet sjø/vann. Det har vært fokus på elementer som har god tilgjengelighet, og ikke universell utforming. Se samlingen på www.helsedirektoratet.no/deltasenteret

Denne listen er ikke uttømmende.

Foto: Deltasenteret

Karen Kjeldsberg Pihl er landskapsarkitekt ansatt på Deltasenteret og FAGUS-rådgiver.

Foto ved Deltasenteret, Friluftsetaten, Oslo og Friluftsrådet Sør.